

65 років
Великої Перемоги

Євген ТИЩУК

Генерал-лейтенант у відставці Лев Миколайович Горелов 44 роки свого життя віддав армії. У 1945-му визволяв від німецько-фашистських загарбників Угорщину. Командиром дивізії випробовував нову десантну техніку. Серед перших, 1966-го, стрибав із парашутом з нових літаків «Антей». З 1975-го по 1979 рік був головним військовим радником в Афганістані. Сьогодні Лев Горелов, мабуть, один із небагатьох генералів у відставці, на рахунок якого понад 500 стрибків із парашутом з різних типів літальних апаратів... На його мундирі три ордени Червоного Прапора, орден Вітчизняної війни I ступеня, три ордени Червоної Зірки, орден «За службу Батьківщині в Збройних Силах СРСР» III ступеня, майже два десятки медалей. Але головне в цій людині не нагороди, а чиста совість і щире серце!

Генерал Горелов

Від Хабаровська до Брно

У вересні 1940 року райвійськкомат відрядив його, 18-річного юнака, до Хабаровська в 202-гу повітрянодесантну бригаду. Час був непростий, вермахт нарощував бойову міць, тому вже через рік командування направило кмітливого сержанта на курси підготовки офіцерського складу, а згодом молодший лейтенант Горелов приступив до виконання обов'язків командира взводу в тій само бригаді.

– На фронт я потрапив у 1943-му, після шестимісячних командирських курсів «Постріл», нас тоді берегли, – пригадує Лев Миколайович.

Будні війни, суворі та жорстокі, втрати близьких людей, поранення і віхи – битва за Відень і Будапешт, визволення Угорщини, Австрії, Чехословаччини та участь у різних наступальних операціях у ранзі командира автоматної роти 357-го полку 114-ї повітрянодесантної дивізії.

Добре пам'ятає молодий офіцер і своє перше бойове хрещення. Під час форсування річки Раба його полк входив до складу передового загону в Угорщині. Необхідно було атакувати та прорвати оборонні позиції німців. Командуючий фронтом маршал Родіон Малиновський наказав здійснити маневр і виділив для цього 10 плавучих американських бойових машин. А далі за справу взялися автоматники Горелова.

– Опівночі я зі своїми хлопцями перемахнув на той бік річки в тил противника й атакував ворога, – розповідає Лев Миколайович.

Спрацював чинник несподіваності, протягом ночі десантники

знищили мінометно-артилерійську батарею і командний пункт німецької частини, захопили висоту та зайняли оборону, тим самим відрізавши всі шляхи для підходу резерву противника. Згодом це дозволило основним силам Радянської Армії успішно форсувати Рабу. За цей подвиг командир роти автоматників старший лейтенант Горелов отримав свій перший орден Червоної Зірки.

День Перемоги Лев Горелов зустрів у Чехословаччині, під Брно. І, звісно, не здогадувався, що повернеться сюди через 23 роки.

«Чи здатні силами дивізії зайняти Прагу?»

Після завершення Великої Вітчизняної війни Лев Миколайович Горелов продовжив службу в Збройних Силах. 1955-го закінчив Військову академію імені М. Фрунзе. За старанність і дисциплінованість отримав призначення на посаду заступника командира частини, командира полку, а згодом командира дивізії.

– Це були романтичні й водночас відповідальні роки, – пригадує Лев Миколайович. – Ми будували комунізм, змагалися з американським імперіалізмом, штурмували космос.

У лютому 1966 року особовий склад сьомої повітрянодесантної дивізії отримав наказ здійснити стрибки з нових літаків «Антей». Справа була ризикована, адже їхня швидкість у декілька разів перевищувала швидкість попередників.

– Висота – три тисячі метрів, – лунає команда, – приготуватися до стрибків. Пішов...

І першим пірнає у небесний океан розвідрота на чолі з генерал-майором Левом Гореловим. Відважний командир дивізії безстрашно виконує нову вправу та особистим прикладом доводить безпеку стрибків...

Цей епізод мені розповіли однополчани Горелова, котрі з великою повагою ставляться до свого улюбленого командира. Хоч би яку посаду обіймав Лев Миколайович, завжди намагався бути ближчим до підлеглих, жив їхніми проблемами й турботами. І люди, звісно, відповідали йому тим само.

У травні 1968-го в кабінеті команди пролунав телефонний дзвінок: на лінії – Москва. Міністр оборони А. Гречко терміново викликає його та командує парашутодесантних військ Василя Маргелова до себе. Після короткої розмови їх відправляють літаком до Праги. А вже ввечері наступного дня військові знову в кабінеті міністра оборони.

– Чи здатні силами дивізії зайняти Прагу? – запитує маршал Гречко.

– Здатні, – лаконічно відповідає командир дивізії.

У перших числах серпня сьому повітрянодесантну підняли по тривозі. Пакет із зазначенням часу «Ч» генерал-майор Лев Горелов отримав 15 серпня. А о десятій вечора 21 серпня пролунала команда: «По бортах». 450 літаків у колонному порядку з інтервалом у 30 хвилин доставили 10 тисяч десантників на три чеські аеродроми. І вже через шість

годин всі підходи до складів зброї, залізничний вокзал, мости, телецентр та інші комунікації чеської столиці були блоковані.

— Для мене як командира дивізії, як військового, — пригадує Лев Миколайович, — головне — чітко виконати наказ головного командування та зберегти весь склад дивізії живим. Ми зайняли Прагу без людських втрат і майже без бою. І я цим пишаюся.

Із Чехословаччини особовий склад дивізії повернувся ешелонами через декілька місяців.

Війну в «Афгані» розпалило КДБ

27 грудня 1979 року штурмом палацу президента Афганістану Хафізулли Аміна радянським спецназом розпочалася майже десятирічна афганська війна. Скупі цифри історії — близько 15 тисяч загиблих і поранених — сьогодні навряд чи здатні відобразити весь біль і трагедію, пов'язані з цим хибним політичним кроком. Але трагедії можна було уникнути, якби до думки головного військового радника генерал-лейтенанта Льва Горелова прислухалося Політбюро ЦК КПРС. Утім, про все по черзі.

У 1973-му Лев Миколайович закінчує вищі академічні курси при Військовій академії генерального штабу ЗС СРСР імені К. Ворошилова. У липні 1975 року його з посади заступника командувача загальновійськової армії відряджають до Афганістану як головного військового радника військово-дипломатичної місії.

— Одразу після прибуття, — розповідає Горелов, — мене відрекомендували президентові країни Мухаммаду Дауду, котрий попросив збільшити постачання військової техніки, передусім БТРів і танків Т-62. Радянський уряд задовольнив це прохання.

Потрібно сказати, що після повалення 1973 року режиму короля Захір Шаха політична обстановка в цій гірській країні була складна. Близько мільйона прихильників короля знайшли притулок у Пакистані, де готувалися дати відсіч новій

владі. Мухаммад Дауд, який прийшов до влади балансує між США та СРСР, попросив керівництво останнього збільшити свій апарат військових радників в Афганістані до 1000 осіб. І саме це військо очолив Лев Миколайович.

У 1978–1979 роках радянський дорадчий апарат на чолі з Л. Гореловим організовує та проводить низку операцій, під час яких

звільняє від бандформувань і пакистанських найманців міста Файзабад, Асадобад, Хост, Борикад, Ургун. За вміле керівництво генерал-лейтенанта нагороджують третім орденом Червоного Прапора.

— Наприкінці серпня 1979-го мене викликали до Москви на засідання Політбюро ЦК КПРС — доповідати обстановку в Афганістані, — пригадує Лев Горелов. — Під час моєї доповіді Брежнєв запитав мене, чи доцільно вводити війська до цієї країни. Я відповів: недоцільно.

Свою думку головний військовий радник в Афганістані обґрунтував такими аргументами. По-перше, національна армія Афганістану здатна й без радянських військ контролювати ситуацію в своїй країні. Хоча з нашого боку не завадило б збільшити військово-технічну допомогу, зокрема надати їм військові засоби зв'язку та вертольоти.

По-друге, введення радянських військ, переконував далі членів Політбюро далекоглядний генерал, обов'язково ускладнить міжнародну обстановку, посилить опозицію у Пакистані й авторитет США в регіоні. І головний аргумент, який дуже не сподобався міністру оборони СРСР Устинову, проте знайшов підтримку в начальника генерального штабу Огаркова, — радянська армія не готова до ведення бойових дій у гірській місцевості...

— Після мене доповідав представник КДБ генерал-лейтенант Іванов, — продовжує свої спогади Лев Миколайович. — Його думка була протилежна моїй, але збігалася з позицією Андропова, Устинова та Сулова. Вони всі разом і підштовхнули Брежнєва до введення військ.

Ясна річ, безкомпромісна позиція, яка суперечила офіційній, генерал-лейтенанта Горелова стосовно Афганістану спричинила його відкликання на Батьківщину. Сталося це 4 грудня 1979 року.

Замість епілогу

Цікавлюся, чим сьогодні живе генерал Горелов.

— Таємниця нема, — відповідає Лев Миколайович. — На пенсії я не сиджу склавши руки, а постійно беру участь у патріотично-виховній

та громадській роботі. (З 1992 року Л. Горелов — незмінний заступник голови Одеської обласної ради ветеранів. — Авт.)

До речі, серед його захоплень — квіти. Лев Миколайович розводить на дачі троянди та хризантеми. На його думку, саме вони допомагають йому психологічно розвантажуватися й повсякчас бути в доброму настрої.

Своєрідним подарунком для синовчолого ветерана, найстарішого генерала-десантника пострадянського простору стало те, що його біографію внесли до багатотомного видання «Солдати ХХ століття». Цієї честі він удостоївся як один із 200 видатних діячів сучасності — учасників війни. Книга вийшла в Москві 2001 року.

Лев Миколайович і сьогодні зацікавлено спостерігає за процесом реформування Збройних Сил України і завжди як військовий аналітик готовий поділитися своїм досвідом, дати корисну пораду.

— Останнім часом відбувалося скорочення українського війська, — каже він. — І планувалося, що наша армія налічуватиме 150 тисяч вояків. Але чому не створюються сучасні органи загальної мобілізації при оперативних командуваннях? Та й контрактну службу не вельми рекламують у засобах масової інформації. Як простим хлопцям із регіонів дізнатися про її особливості?

На думку ветерана-фронтовика, варто також приділяти більше уваги офіцерам запасу. Наприклад, за радянських часів щороку чи раз на два роки військовослужбовці згаданої категорії проходили збір на базі обласних військкоматів, удосконалювали свої професійні армійські навички. А сьогодні цього, на жаль, немає!

Наша з Левом Миколайовичем зустріч відбулася в Одеській обласній раді ветеранів. Стрункий і підтягнутий він випромінював спокій й впевненість. І це в 88 років! Вразили його бадьорий голос, аналітичний розум, почуття гумору. Тож я не втримався й поцікавився у мого співрозмовника, в чому таємниця його бадьорості та довголіття?

На моє запитання він відповів своїм:

— А чи знаєте, що таке людське щастя?

І, не очікуючи відповіді, повідав: — Це — коли вранці ти з задоволенням ідеш на роботу, а ввечері з радістю повертаєшся до своєї родини. У мене чудова дружина, син — гвардієць, полковник запасу, донька — лікар, онуки...

І саме ці складові щастя, на думку Лева Миколайовича, його безцінні «ліки»!